

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 5 april 1897, kl. 2 e. m.

Utlåtande, med anledning af väckta förslag om användande af bankovinsten för 1896.

I fråga om användandet af riksbankens vinst för år 1896, hvilken vinst uppgår till ett belopp af kr. 3,118,211: 54, hafva framställts följande förslag:

dels i statsverkspropositionen, att af samma vinst 2,790,000 kronor måtte anvisas åt statsverket, och

dels af herr friherre *Klinckowström* i en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 8), att de af Kongl. Maj:t äskade 2,790,000 kronor af riksbankens vinstmedel för 1896 *icke* må af Riksdagen beviljas; och har motionären till stöd härför anført: »De stora besparingar från föregående år, som Kongl. Maj:t föreslår måtte till nu ifrågavarande statsreglering anvisas, uppgående till 14,229,000 kronor, göra det onödigt, enligt min mening, att nu tillgripa denna riksbankens tillgång för statsregleringen; så mycket hellre, som redan under denna riksdag ganska berättigade anspråk komma att framställas å flere afdelningskontor i landsorterna».

Sedan utskottet i ärendet begärt yttrande af bankofullmäktige, har utskottet från dem fått mottaga en skrifvelse af den 18 sistlidne februari, hvori fullmäktige, med afseende på storleken af riksbankens egna fonder, hvilka vid 1896 års slut uppgingo till sammanlagdt 60,347,744 kronor 11 öre, uttalat såsom sin åsigt, att, från synpunkten af bankens behof af egna kapital, hinder ej mötte för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, äfven om härvid toges hänsyn till frågan om nya afdelningskontors inrättande.

Statsverkets tillstånd är onekligen sådant, att motionären synes utskottet så till vida hafva haft fog för sin åsigt, att statsverket ingalunda har behof af de nio tiondedelar af bankovinsten, som Kongl. Maj:t föreslagit måtte varda anvisade till nästa års statsreglering. Men utskottet kan dock icke finna skäl vara för handen att tillstyrka ett förslag, som går ut på att af riksbankens vinstmedel icke ens en del skulle få användas till statsverkets mångahanda behof. Af sådan anledning har utskottet sökt finna en lämplig fördelningsgrund mellan statsverket och riksbanken och härvid visserligen funnit, att Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition ansluter sig till de beslut om delning af riksbankens vinstmedel, som vid 1895 och 1896 årens riksdagar gjort sig gällande. Men om de beräkningsgrunder, som då följdes, alltjemt skola tillämpas, lemnas i sjelfva verket icke vidare rum för sådan pröfning af statsverkets år efter år skiftande behof, som dock enligt utskottets åsigt bör vara grunden för ifrågavarande vinstmedels fördelning så att, allt efter som dessa behof äro större eller mindre, statsverkets andel i bankovinsten lämpas derefter.

Att denna uppfattning jemväl hittills omfattats af Riksdagen, torde med önskvärd tydlighet framgå af nedanstående tablå, utvisande förhållandet mellan å ena sidan de belopp af bankovinsten, som under de senaste 10 åren förbehållits åt riksbanken, och å andra sidan de summor, hvilka öfverlemnats till fyllande af statsverkets behof:

Bankovinsten.		Staten.		Banken.	
för år 1886	2,496,938 ³⁰	1,250,000	—	1,246,938 ³⁰	
» » 1887	2,703,703 ⁹¹	—	—	2,703,703 ⁹¹	
» » 1888	2,664,493 ⁰⁸	1,300,000	—	1,364,493 ⁰⁸	
» » 1889	2,621,725 ⁸¹	1,300,000	—	1,321,725 ⁸¹	
» » 1890	3,707,485 ⁶⁹	1,850,000	—	1,857,485 ⁶⁹	
» » 1891	3,573,150 ⁵⁰	1,750,000	—	1,823,150 ⁵⁰	
» » 1892	2,801,446 ⁵⁷	2,801,446 ⁵⁷	—	—	
» » 1893	2,483,288 ³²	2,480,000	—	3,288 ³²	
» » 1894	2,603,187 ²¹	2,340,000	—	263,187 ²¹	
» » 1895	3,026,425 ⁶⁹	2,700,000	—	326,425 ⁶⁹	

I det utlåtande (n:o 7) angående användande af riksbankens vinst för 1895, som nästlidet års bankoutskott afgaf, ansåg utskottet, beträffande sjelfva hufvudfrågan — hvilken nu föreligger alldeles oförändrad —

huru vida, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, den större delen af bankovinsten skulle till statsverket öfverlemnas och endast en tiondedel reserveras åt riksbanken, eller ock, såsom i den ofvannämnda motionen yrkats, hela bankovinsten för året bibehållas åt riksbanken — att statsverket, hvars ställning måste erkännas vara ovanligt god, utan svårighet kunde undvara åtminstone en del af den vinstandel, Kongl. Maj:t begärt för det allmännas behof. Vid sådant förhållande ansåg utskottet äfven, att hänsyn till riksbankens intresse kunde och borde i högre grad göra sig gällande, än fallet skulle kunna blifva, om statsverket kunde anses, så att säga, befinna sig i trångmål och således medel för dess räkning behöfde beredas genom anlåtande af alla till buds stående utvägar. Utskottet, som fortfarande vidhåller denna uppfattning, har derjemte velat fästa uppmärksamheten på en annan omständighet, som icke bör lemnas ur räkningen vid pröfning af föreliggande fråga, nemligen riksbankens ställning gent emot öfriga i riket varande bankinrättningar. Utskottet vill i sådant afseende framhålla, att då för tio år sedan, eller den 31 december 1886, riksbankens egna fonder, grundfond, reservfond och till framtida disposition afsatta medel, tillhopa utgjorde 50,316,072 kronor, så utgjorde öfriga bankers motsvarande fonder i rundt tal 108,882,746 kronor, således mer än dubbla beloppet. Vid 1895 års slut hade visserligen riksbankens nyssberörda fonder ökats till 59,929,533 kronor, men deremot hade öfriga bankers fonder vuxit till 129,695,511 kronor, hvilket sistnämnda belopp, såsom känt torde vara, under år 1896 ökats ganska betydligt, dels genom bildandet af nya banker och dels genom ytterligare fondafsättningar i äldre banker, så att deras fondsumma vid årets slut uppgick till 146,792,776 kronor, under det att riksbankens fonder samtidigt endast vuxit med en obetydlighet, till 60,347,744 kronor, eller med det jemförelsevis ringa beloppet 418,211 kronor, utgörande till väsentlig del den andel, som 1896 års Riksdag tillät riksbanken att af sin årsvinst få behålla.

Med anledning af det anförda och då numera den tidpunkt icke torde vara mycket aflägsen, innan riksbanken blir ensam sedelutgifvande; då inrättandet af nya afdelningskontor jemväl torde komma att ställa ökade anspråk på riksbankens förmåga att fullgöra sin uppgift, samt då med hänsyn till statsverkets behof för närvarande det bör kunna låta sig göra att åt riksbanken reservera en större andel i bankovinsten än den tiondedel, som enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle tillfalla banken, har utskottet ansett lämpligt att derom nu framställa förslag. I afseende å den beräkningsgrund, som dervid borde följas, har utskottet, med föranledande deraf att statens jernvägar öfver hufvud

icke lemna mer än 3 procent på det deri nedlagda kapital och vid det förhållande, att det numera uppställts som ett önskemål att småningom kunna nedbringa räntefoten vid statens upplåning till samma procent-siffra, ansett sig böra föreslå, att ett belopp af 1,800,000 kronor, motsvarande i jernadt tal 3 procent ränta å riksbankens fonder, af fullmäktige uppgifna till något öfver 60 millioner kronor, borde till statsverkets behof öfverlemnas.

Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen, med afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som den af herr friherre Klinckowström väckta motion, må besluta:

1:o)

att af riksbankens vinst för år 1896 ett belopp af 1,800,000 kronor öfverlemnas till statsverket samt återstoden, 1,318,211 kronor 54 öre, för riksbanken bibehålles; samt

2:o)

att statsverkets andel af bankovinsten för år 1896 skall af fullmäktige i riksbanken tillhandahållas statskontoret och utgå med en fjerdedel under loppet af hvarje af månaderna januari, april, juli och oktober år 1898.

Stockholm den 5 april 1897.

På bankoutskottets vägnar:

G. H. SPENS.

Reservationer:

vid punkten 1:o):

af herrar grefve *Spens*, *Rettig*, *Sanne*, *Stridsberg*, *Falk* och *Östergren*, som yttrat:

»Inom utskottet hafva vi yrkat, att utskottet skulle tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, hvarigenom beträffande 1896 års bankovinst skulle komma att tillämpas samma fördelningsgrund, som Riksdagen godkänt med afseende på 1894 och 1895 årens bankovinst; i enlighet hvarmed vi ock hemställt, att ifrågavarande punkt måtte erhålla följande lydelse:

1:o)

att af riksbankens vinst för år 1896 ett belopp af 2,790,000 kronor öfverlemnas till statsverket, och återstoden, 328,211 kronor 54 öre, för riksbanken bibehålles;

af herrar *Mallmin*, *Eklundh*, *Lundell* och *Nordström*, som yrkat, att punkten skulle hafva erhållit följande lydelse:

1:o)

att af riksbankens vinst för år 1896 ett belopp af 2,500,000 kronor öfverlemnas till statsverket, och återstoden, 618,211 kronor 54 öre, för riksbanken bibehålles.

Herrar *Moberg* och grefve *Hamilton* samt *Holmgren* och *Nylander* hafva, såsom ledamöter i särskilda utskottet, till följd af arbeten inom detta utskott, icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom bankoutskottet.
